కళ్యాణి

రాయపేటలో విన్నాడు ఆ రికార్డు ఏదో హొటల్లోంచి "నీదు చరణములే గతి" అని కళ్యాణి పాడిన రికార్డు. రెండేళ్ళైవుంటుంది కళ్యాణిని రేడియోలో విని. ఆమె ప్రోగ్రాం వున్నప్పుడల్లా మద్రాసు రేడియోకి రాశాడు ఆమె పాటని మెచ్చుకుంటో. ఆమెకి అరగంట ప్రోగ్రాములేగాని అంతకన్న ఎక్కువ ఎప్పుడూ ఇచ్చారు కారు. మరీ తాను అడగగా అగడడా అంతకన్న ఎక్కువసేపు పాడడానికి ఆమె నిరాకరిస్తోందని ప్రత్యుత్తరం చెప్పారు. ఆమెకి వుత్తరం రాయాలని తాను ఆమె చిరునామా అడిగితే చెప్పడానికి వీల్లేదన్నారు. క్రమంగా ఆమె పాట రేడియోలో వినపడడం మానేసింది. తాను ఎన్నో ఉత్తరాలు రాయగా, ఆమె ఎక్కడున్నదీ తమకే తెలియదన్నారు రేడియోవారు. ఆమె పాట తనకే ఇష్టం. తనకి తెలిసినవారిలో ఆమెని ప్రత్యేకంగా గమనించినవారు లేరు. మిత్రులకి వినిపించినా వాళ్ళు 'బాగానే వుంది' అనేవాళ్ళు. సంగీత పాటకులు అసలే వొప్పుకోలేదు. ఈనాడు మళ్ళీ విన్నాడు ఆమె రికార్డుని. ఆమె జ్ఞాపకం వొచ్చింది.

ఆనందరావుది ధాన్యం వర్తకం. కాని భావకవి. కళ్యాణి పాటమీద మూడు గీతాలు రాశాడు. తక్కిన తన కవిత్వంతోబాటు ఆ గీతాలు అజ్ఞాతంలోనే వుండిపోయినాయి. అతని గీతాల్ని మెచ్చుకొన్నవారే కాని అచ్చువేసినవారు లేరు. అవే అచ్చుపడితే తనకి చాలా కీర్తి వొస్తుందని అతని ధృడవిశ్వాసం. కాని ఆ విశ్వాసం ఏ పబ్లిషర్సుకి లేదు. అతను ఎంత వినిపించినా శ్లాఘించుకున్నా వాళ్ళకా విశ్వాసం కుదరలేదు. రెండేళ్ళకిందట ఓసారి బెజవాడలో రైలులో ఖాళీ దొరక్క తంటాలుపడుతో వుండగా ఫస్టుక్లాసులోనించి తనపేరు కేకవేశాడు దొరై కన్ను. దొరై కన్ను తనూ ప్రెసిడెన్సీ కాలేజీలో సహాధ్యాయులు. దొరై కన్ను చాలా ధనవంతుడు. తెలుగు తెలుసు. హాస్టల్లో ఒకటే గది వాళ్ళది. ఆ రోజుల్లోనే తాను రాసే కవిత్వం వినిపించేవాడు మిత్రుడికి. అతను ఆనందించేవాడు. ఈనాడు, తనని చూడగానే కుశలప్రశ్న లడుగుతో వుండగా రైలు కూసింది బైలు దేరడానికని. ఆనంద్ పరిగెత్తడానికి ప్రయత్నించాడు.

"ఎక్కడికి ?"

"ఏలూరులో కనపడతా..రాజమండ్రి వెళ్ళాలి," దొరై కన్ను మాట్లాడకుండా అతన్ని లోపలికి గుంజాడు. ఆనంద్ తన పసుపుపచ్చ టిక్కెట్టు చూపాడు.

"ఫరవాలేదు. నేను చూసుకుంటాలే" అన్నాడు అతను.

అది ఒకటేసారి అతను మొదటి తరగతిలో ప్రయాణం చేసింది. అంత బీదవాడు అతను. అందుకనే తన గీతాల్ని అచ్చు వేయించుకోలేక పోయినాడు. దొరై కన్నుకి అతని కవిత్వం చాలా జ్ఞాపకం. కొత్తగీతాలు చదవమన్నాడు. ఆ కవి హాయిగా పరుపుల్నీ ఆనుకుని,

పంకాలకింద టీ తాగుతో, రొట్టె తింటో, స్టేట్ ఎక్స్‌ప్రెస్ సిగరెట్లు అంతం లేకుండా కాలుస్తో రాజమండ్రిదాకా తన కవిత్వం అప్ప చెపుతున్నాడు సహృదయుడైన మిత్రుడికి. ఆ రోజు అతనికేదో రాజయోగపు గ్రహం పట్టిందనుకున్నాడు తరువాత రోజుల్లో.

"మరి అచ్చు వేయించావుకావేం ? ఇంత గొప్ప కవిత్వాన్ని ?"

"ఎవరు వేస్తారు?"

"నువ్వే !"

"నేనేం బిర్లా ననుకున్నావా, దొరైకన్ను ననుకున్నావా ?"

"దొరై కన్ను ననుకో, పుస్తకం పంపించు."

తన అచ్చుగాని గీతాల్ని సదా చేత్తోపట్టుకుని తిరగని భావకని ఇంతవరకు జన్మించలేదు.

"పంపడమెందుకు ? ఇక్కడే వుంది."

అని మిత్రుడి కిచ్చాడు తన కావ్యాన్ని.

"అచ్చు వేయించి నీకు పంపుతాను."

"ఎట్లా వుండాలంటే పుస్తకం....."

"నా కవేం చెప్పనక్కర్లేదు. నీ పుస్తకం షోకుముందు ఓమర్ ఖయాం, ఊర్వసీ ప్రవాసం, గీతాంజలి, ఎందుకూ పనికిరాకుండాకనపడేట్టు వేయిస్తాను కదూ !"

"ఎందుకు నువ్వు వేయించడం ?"

"నేను చదువుకోడానికి. రాత అక్షరాలు చదవలేను బాగా. అచ్చువేయించి చదువుకుంటాను. జాగ్రత్తగా చదువుకోవాలి కొన్ని గీతాలు. వాటి సారస్యం అర్థంకావాలంటే, అయిదువేల కాపీలు వేయిస్తాను చాలా ?"

"దేనికీ చాలా ? ప్రజలకా ? మా దేశంలో ఓ వెయ్యి సంవత్సరాల అమ్మకానికి చాలా అవి"

తన కవిత్వంమీద దొరైకన్ను ఇష్టం, తనకీ కళ్యాణీ సంగీతంమీద ఇష్టంలాగే వుంది.

ఆనాటి తరవాత తాను కళ్యాణి సంగతి వినలేదు, దొరైకన్ను సంగతి వినలేదు; తన గీతాలేమైనాయో కూడా తెలీదు. రెండేళ్ళయింది.

ఈనాడు విన్నాడు ఆ రికార్డు మళ్ళీ. ఆ రాత్రి రాయపురంలో తన హోస్టుని, కళాప్రియుణ్ణి అడిగాడు "కళ్యాణి అని ఒకామె రేడియోలో పాడేది, నీకు గుర్తుందా ? రెండు రికార్డులు కూడా ఇచ్చింది."

"తెలీదు, కాని, ఏం ?"

"ఆమే యేమయిందని ?"

"లేదా? ఎందుకు?"

"ఆమె పాట నాకు చాలా యిష్టం."

"ఆమె పాటా ? ఆమా ? రెండూనా ?"

"ఆమెని చూడలేదు నేను."

"ఏమయిందో రేడియోవాళ్ళ నడుగు."

"రాశాను. వాళ్ళు చెప్పరట."

"వెళ్ళి అడుగు"

"ఎవరు మాట్లాడతారు ?"

"అదేమిటి, మన రాజయ్యకి ఢిల్లీ నించి మద్రాసు స్టేషన్‌కి బదిలీ అయింది, తెలీదా ?"

"రాజయ్యకా ? కాని ఇది పాత చరిత్ర కళ్యాణిది."

"కనుక్కుని చెబుతాడులే, వుండు" అని ఫోనులో రాజయ్యని పిలిచాడు. "ఎప్పుడు తీరుబడి ? మన ఆనందరావొచ్చాడు. ఇక్కడే నాతోనే వున్నాడు. ఎప్పుడు వొస్తావు ? మధ్యాహ్నం భోజనానికి రా ఒంటిగంటకి. మరిచిపోకు వెధవా" అని ముగించాడు.

చప్పున మళ్ళీ కాల్‌పెట్టి, రాజయ్యని మళ్ళీ రప్పించి,

రేపు రాకపోతివా నీ కంఠధ్వని చచ్చిపోయే పంది గురకమల్లే, చెడిపోయిన ఓల్డుకారు చప్పుడల్లే వుందని రాస్తాము మీ స్టేషన్‌కి, అని ఆనంద్ చెప్పమంటున్నాడు"

అని ఫోన్ కింద పెట్టేశాడు.

ఒంటిగంటకి వొచ్చి వొండినవన్నీ తినేశాడు రాజయ్య.

"నీతో వో పని వుందోయ్."

"అవును."

"అవునేమిటి ? నీకెట్లా తెలుసూ ?"

"పనిలేకపోతే, నామీద ప్రేమమల్లేనే, నా జ్ఞాపక మాధుర్యం భరించలేకనే నన్ను భోజనానికి పిలిచావనుకున్నావా ఏమిటి ?

"ఏం? నీతో ఏం పని ?"

"ఈ కాలంలో న్యూసుపేపరు రిపోర్టర్లతో, రేడియో మనుషులతో పనిలేనివాణ్ణి ఒక్కణ్ణి చూపించు. వాడికి నా ఖర్చులతో శిలావిగ్రహం కట్టిస్తాను."

"ఏడిశావులే వెధవ గర్వం. ఏదో ప్రపంచచక్రం నీమీద నడుస్తోందనుకుంటున్నావు. నీ 'ఇసికి తట్టల' సంగీతం నువ్వూనూ. 'ఇంతవరకూ మీరు రికార్డుల సంగీతం విన్నారు' అన్న మహా తెలివైన వాక్యం చెప్పడమేగా నువ్వు చేసేపని! నువ్వు వేరే చెప్పాలా ఆ సంగతి? రేడియోల ముందు మేము యేమంటో వుంటామో అవి మీకు వినిపించే విధం వుంటే బావుండును."

"పోస్టులో వినిపిస్తోనే వుంటారు"

"అసలు మేము అనేమాటలు రాయడానికి వీల్లేదులే. పైగా వాటికో ముక్కానీ ఖర్చా ?"

"సరేలే, ఇంతకీ ఏమిటో ఏడు. ఎవత్తెకో ప్రోగ్రాం ఇప్పించాలి. అంతేనా? ఆడిషన్ వుండకూడదు. ఏం పాడుతుంది ? రెండు నిమిషాలకోసారి అప్రయత్నంగా శృతీ లయా మారుతో ఎవరూ ఎన్నడూ వినని సొంత రాగంతో తాళంలో "తల ఎత్తి చూడరా, ఆంధ్ర సోదరుడా,

విలపించుచున్నది భారతమాత ?" అని పాడింది - మొన్న ఒకామె,

"ఓ తెలుగురేడ

పదవోయి అదుగోను నీ తెలుగు మేడ

కట్టవోయ్ నీ చుట్టు ఓ తెలుగు గోడ

ఏడ్వవోయ్ కనపడక నీ తెలుగు జాడ

బెదరకోయ్, రేడ, అది అరవనీడ

ఎగురుచున్నది చూడు నీ తెలుగు దూడ

అలకవోయ్ నీ ఇల్లు తెలుగు గేదెల పేడ

తొలగించవోయ్ అఖిలాంధ్ర దేశంబు పీడ

ఓ తెలుగు రేడ, నా తెలుగు రేడ."

కాకాపోతే -

"కోవెల కూసింది.

గాలులు వీచాయి.

త్యాగయ్య పాడాడు.

దుమ్ము చెలరేగింది.

తుమ్మెద ఎగిరింది.

---

*'ఇసికతట్ట' అంటే ఇశెతట్టి అని. అంటే అరవంలో గ్రామఫోను రికార్డు.

మబ్బులల్లు వేశాయి.

రారా, రారా, ప్రియ్యా, రంగం పోదామా" అంటుంది.

"మీరు అంతకన్న మంచివాళ్ళని ఏరుకుంటున్నారా ? ఎవరికి తెలీదురా? అక్కడ పాడేవి కంఠాలు కావురా ! చీరెలు, రెవికలు లేకండా-"

"పోరా. అందరిమల్లే నువ్వూ బుద్ధిలేకండా మాట్లాడతావు !"

"వినపడుతోనే వుంటాయిలేరా !"

"ఏమిటి ?"

"చుప్, చుప్ మని శబ్దాలు రేడియోలో."

ముగ్గురూ నవ్వారు.

"సరేలే. తొరగా చెప్పు పోవాలి."

"రెండేళ్ళ కిందట కళ్యాణి అని యీ స్టేషన్‌నించే పాడేది నీకు తెలుసా?"

"తెలీదు."

"తెలీదూ ? లేకపోతే ఎందుకు బతుకుతావు ? ఆ మైక్‌కి ఉరేసుకుచావరాదూ ?"

"ఎత్తు చాలదు"

"ఆమె ఏమయిందో కనుక్కుని చెప్పు."

"ఏమయింది ?"

"అదే నిన్నడుగుతోంది, మొద్దూ. రేడియోలో వినపట్టంలేదు, ఆమె సంగీతం."

"రాసి కనుక్కోకపోయినావూ ?"

"నీ అంత బుద్ధి తక్కువవాళ్ళు మనుకోకు. ఒరే వొప్పచెప్పరా, చూద్దాం. అండర్ ది స్ప్రెడింగ్ చెస్ట్‌నట్ ట్రీ, (under the spreanding chestnut tree) రాదా ? బెంచెక్కు, జ్ఞాపకం వుందా ?"

"రాశాంరా బాబా. తెలీదన్నారు నీ అంత తెలివిగల నీ సోదరులు."

"కనుక్కుంటాలే. ఎందుకు ఆ కళ్యాణి నీకు ?"

అవును తనకి ఆ కళ్యాణి ఎందుకు ? అనుకున్నాడు. కాని ఎందుకో కావాలని అనిపించింది.

"ఎందుకోలే, కనుక్కోందూ."

సరేలే. నాకు తీరికలేదు. టెలిఫోనులో చెపుతాను" అని వెళ్ళి టెలిఫోనులో చెప్పాడు మర్నాడు -

"అవును. ఆ కళ్యాణిది చాలా విచిత్రమైన చరిత్ర లాగుందోయ్. విను. ఆమె బీద ఆమె. కాని...."

"అదంతా నాకెందుకు ? ఆమె ఇప్పుడెక్కడ వుంది ?"

"ఏమో. తెలీదు.

"ఇదా నువ్వు తెలుసుకుంది !"

"తెలీదంటో వుంటే"

"సరేలే, చావు"

"విను మరి."

"ఇంకా వినేదేమిటి ?

"ఆమె సంగతి."

"ఆమె సంగతి నా కెందుకు ? ఏమయిందో కావాలి. అది తెలీకపోయిం తరవాత....."

"చూడు, మనవాడితో చెప్పు రాత్రి భోజనానికీ వస్తున్నానని, తొమ్మిదింటికి. ఆ వాక్కాయల పచ్చడి, ఆవడలు, ఆ పనసకాయకూర, అన్నీ మళ్ళీ చేయించమను"

"ఏమిట రాత్రిపూజకా ?"

"మరి పగలు డ్యూటీ నాకు. రాత్రికే"

అని టెలిఫోను మూసేశాడు.

రాత్రి చెప్పాడు కళ్యాణి వైనం -

"ఆమె చాలా బీదరికంలో వుండేదిట. గొప్ప పాటకురాలు కాదు. కాని కంఠపు మార్దవంతో నేర్పరితనంతో పాటని మెరిపించేది. డబ్బు కోసమే రేడియోని ఆశ్రయించింది. ఒక విధమైన అభిరుచులవారు ఆమె పాటని ఇష్టపడ్డారు. ఒక సినిమా డైరెక్టరు ఆమెని ముఖ్య పాత్రకై బుక్‌చేసుకుంటానన్నాడు. ఆమె ఆలోచించి గాని చెప్పనన్నదట. ఆ సమయానికే ఒక జమీందారు ఆమెని తనకి పాడుతో వుండడానికై పెద్ద జీతమిస్తానని అహ్వానించాడు. గ్రామఫోను వాళ్ళు ఆమె వెంటపడ్డారు. పాట కచేరీలకి పిలవడం ప్రారంభించాడు. ఇదంతా ఎట్లా తెలుసునంటే, రేడియోలో భద్రయ్య రహస్యంగా ఆమె ఇంటిదగ్గర ఆమెకై పడిగాపులు పడుతున్నాడు."

"ఏమిటి ! భద్రయ్య ? నాన్ సెన్స్ !"

"ఏమిటా నాన్ సెన్స్ ?"

"భద్రయ్య నీతి అవతారం కాదుటోయ్ ? నాటకాల్ని, నీతిస్టాండర్డుకి వ్యతిరేకమని, రేడియోలో ప్రచారం చెయ్యకూడదని పోట్లాడుతాడు కాదుటోయ్?"

"అవును. అందులో విచిత్రమేముంది ? అవినీతి కథలు వెయ్యం అనే పత్రికాధిపతుల నీతిచరిత్రలు పరిశీలించు."

"ఓ. అదా ? అంటే తమకి తప్ప శ్రోతలకి శృంగారం మీద బుద్ధి పోకూడదనేమో!"

"కాదోయ్. వీళ్ళో రకమైన రసయోగులు. సంస్కారాధిక్యత వల్ల అవినీతిని భూషణంగా ధరించి భర్జించుకోగలరన్నమాట. తమది ఉన్నత శృంగారాన్వేషణ. తక్కినవాళ్ళది తుచ్ఛ వ్యభిచార వాంఛ"

"సరేలే చెప్పు. ఆ భద్రయ్య ఏం చేశాడు కళ్యాణిని ?"

"ఏమో ఎవరికి తెలుసు ? ఈ శృంగార జీవులు తమ విరహ బాధనే గాని, విరహ వృత్తిని చాటుకోరు. రోజూ రేడియో స్టేషన్‌లో విలపించేవాడుట, ఆ కళ్యాణి ఏదో మానుషాతీత జ్యోత్స్న అనీ, తాను ఆమె పమిట చెంగును స్పృశించటానికి అనర్హుణ్ణనీ, ఈ లోకపు పురుష కీటకాలు ఆమెను డబ్బు ఆశతో భ్రమపెట్టి తననించి తీసుకొనిపోయి వొంచించాలని చూస్తున్నారనీ. ఆమె బీదరికం ఆమె మనసుని ఎప్పుడు బలవంతపెడుతుందోననీ అతని భయం."

"ఆమె ఏమంటోందిట ?"

"ఆమెకి పురుషులతో సంబంధం చాలా ఏహ్యం. తనమీద ధనాలు గుమ్మరిస్తామని తిరిగేవారి ఉద్దేశ్యాల మీద అనుమానం వల్లనే ఆమె ఆ ఆఫర్స్ అన్నిటినీ నిరాకరించింది."

"నేను చెప్పలేదుటోయ్ ఆమె చాలా ఉన్నతురాలని" అన్నాడు ఆనందరావు.

"భద్రయ్య ఏమంటాడు? తనతో ఉచితంగా ఆమె చెయ్యాలని తాను కోరు కుంటున్న పనినే, ధనం తీసుకుని ఆమె ఇతరులతో చెయ్యకూడదంటాడు. అవునా?" అని అడిగాడు వాళ్ళ హెూస్టు.

"ఆ ధనం ప్రసక్తివచ్చిందా అది రొమాన్సు కాదంటాడు" ధనికుడు. దరిద్రంలో ఏడుస్తో స్త్రీ, ఆమె ఆత్మ ఔన్నత్యంకోసం ప్రేమ పారిశుధ్యం కోసం, ఏ ఆశా లేని నిర్మల మోహమని రుజువు చేసేందుకై ధనికుణ్ణి డబ్బు అడిగి బాధపెట్టకూడదు."

"అవును. ఇంక ఆమె ఇంటిచుట్టూ తిరిగి, ఆమె ఇంట్లో టిఫిన్లు తిన్న భద్రయ్య తన నాలుగువందల రూపాయల జీతంలో ఆమెకి ఒక్క కానీ ఇచ్చి ఎరగడు" అన్నాడు రాజయ్య.

"ఎంత గొప్ప స్త్రీ ! కనకనే అంత గొప్ప సంగీతం పాడగలిగింది" అన్నాడు ఆనంద్.

"పోనీ. భద్రయ్యకి ఏమన్నా ముట్టిందా ?"

"తెలీదన్నాడు కదూ. అతని ప్రణయ చరిత్ర అంతా ఏడుపులతోనే సరిపోయింది."

"తరువాత ?"

"ఓ రోజు తెల్లవారేసరికి ఆమె ఇంటో లేదు"

"ఏమయింది ? చచ్చిపోయి వుంటుంది ఔనా ?"

"ఇంతవరకు మళ్ళీ ఆమెను చూసినవారు లేరు."

"భద్రయ్య బాధపడలేక పారిపోయి వుంటుంది."

"ఆ ధనవంతుల ప్రాబల్యానికి జడిసి, దాక్కుని వుంటుంది."

"దరిద్రం అనుభవించలేక చచ్చిపోయి వుంటుంది."

"ఏం చేస్తుంది మరి ! ఇంటికి వెడితే సినీమా డైరెక్టర్లూ, రేడియోకి వొస్తే భద్రయ్యా !"

"ఏం లేదు, ఆమె లేచిపోయింది" అన్నాడు రాజయ్య.

"నాన్ సెన్స్ !"

"ఎవరితో ?"

"ఎవరో ధనవంతుడైన చెట్టియార్‌తో."

"నిజమా ?"

"నిజమే."

"తరవాత ?"

"తరవాత ఏంలేదు. ఇంతవరకు తెలీదు ఏమయిందో" అని చెప్పి వెళ్ళిపోయినాడు రాజయ్య. అంతటితో తన అభిమానం సిగ్గుపడి కళ్యాణి ప్రసక్తి వొదులుకున్నాడు ఆనందరావు. ఆనాటినించి ఆమె రికార్డు విన్నా ఏమీ సంచలనం కలగలేదు అతనిలో. అలా సెన్టిమెంట్లతో అల్లుకుని వుంటాయి కళాభిరుచులు.

కళ్యాణి పాటవిని ఆమెని ఓ ఎత్తు పీఠంమీదికి ఎత్తాడు, మనిషినే. ఆమె చెట్టియారుతో వెళ్ళిందని విని ఆ మనిషిని పీఠంమీదినించి కిందికి లాగడమేకాదు, ఆమె సంగీతాన్ని అసహ్యించుకున్నాడు.

బీదరికంలో మాడి ఆమె చచ్చిపోయిందంటే, ఆమెమీద ఓ గీతం రాసేవాడు గౌరవంగా. రాసి తన ఆరాధనా రుణం తీరిందనుకుని తృప్తి పడేవాడు ఆ కవి.

రెండేళ్ళు గడిచాయి.

ఆనందరావుకి యుద్ధకాలంలో వ్యాపారంలో లాభం రాసాగింది. అంతటితో తాను ఒకప్పుడు కవినని పూర్తిగా మరిచిపోయినాడు. అంత సంబంధం - ఆకలికీ కవిత్వానికీ - తిండికోసం ఆకలి ఒకటేకాదు మూలం చూడాలి.

అతను ధాన్యం అమ్మే వడ్లమిల్లు యజమాని, అతని కూతురు పెళ్లికి ఆనందరావుని భోజనానికి పిలిచాడు. భోజనానాంతరం ఎవరో ఆనందరావుని అతను రాసిన గీతాలు

చదవమన్నారు. ఆనందరావు కవిత్వం రాస్తాడా అని ఆశ్చర్యపోయినారు మిల్లువారు. తనతో పైసల దగ్గర్నించి ఆనందరావు చేసే కటికబేరాన్ని తలుచుకుంటో. ఆనందరావు ఒక్కొక్క గీతాన్నే ఎత్తుకున్నాడే గాని ప్రతిదాన్నీ మధ్యలోనే మరచిపోయినాడు. బియ్యం ధరలు తప్ప ఇంకేమీ జ్ఞాపకం లేవు అతనికి.

మిల్లువారు సంవత్సరన్నరలో రెండు లక్షలు లాభాలు చేసుకున్నారు. తన వొక్క కూతురికి పెళ్ళి సమయంలో ధనంతోబాటు, ఆకస్మాత్తుగా ఆయనలో కళారాధన ఉధ్భవించింది. తానెందుకు కవి రసపోషకుడుగా ప్రసిద్ధికెక్కగూడదు? ఆ రాత్రే ఏర్పాటు జరిగింది. ఆనందరావు గీతాలు మిల్లుకు అంకితమిచ్చేట్టూ, ఒక వెయ్యి కాపీలు అచ్చువేసి, వాటిని అమ్మి సగం లాభం ఆనందరావుకి ఇచ్చేట్టూ-ఖర్చులూ పోగా సగంలాభం అవి అమ్ముడుపోయినాడు.

కాని అచ్చు వెయ్యడానికి ఆనందరావు గీతాల పుస్తకం ఏదీ ?

దొరై కన్ను చిరునామా తెలీదు. మద్రాసులో చిన్నప్పటి అతని ఇల్లు గుర్తు. ఆ అన్వేషణలో మళ్ళీ మద్రాసు వొచ్చాడు ఆనందరావు రెండేళ్ళ తరవాత.

దొరై కన్నుని పట్టుకోడం కష్టంకాదు. ధనవంతుడు. చాలా ఆస్తి మద్రాసు ప్రాంతాలలో. కాని ఎవరూ అతనేమైనాడో ఎరగమన్నారు. అతని వాళ్ళెవరూ లేరు. అతని వ్యాపారం కంపెనీ ఎప్పుడో ఎత్తేశారు. కాని వెతికేది కవి. కాంతిని చూడబోయే తన కవిత్వంకోసం. అంటే తల్లి తన బిడ్డకోసం వెతుకుతోంది అన్నమాట.

చివరికి దొరై కన్ను ఏజంటుని పట్టాడు.దొరై కన్ను ఎక్కడికో వెళ్ళిపోయినాడు. ఎక్కడికి వెళ్ళాడో తనకి తెలియదన్నాడు ఆ ఏజంటు. చాలా బలవంతంమీద దొరై కన్ను తన చిరునామా ఎవరికీ ఇవ్వవద్దన్నాడన్నాడు. దివాలాతీసి, అప్పులపాలైనాడా ? లేదు. ఆస్తి అంతా అట్లానే వుంది మరి ?

తను ఒక ఉత్తరం ఇస్తాను దొర్నై కన్నుకి పంపమని వొప్పించాడు. ఏజంటుని. మూడోరోజుకి టెలిగ్రాం వచ్చింది. ఆనందరావుని ఏజంటునే స్వయంగా తీసుకునిరమ్మని. ఎక్కడకు తీసుకు రమ్మన్నాడో చెప్పనన్నాడు ఏజంటు.

ముందు రైలెక్కారు బెంగుళూరు మెయిలులో. తరవాత కారెక్కారు. ఆ కారు నిర్జనమైన కొండలదగ్గిర వాళ్లిద్దర్నీ దింపి వెళ్ళింది. అక్కణ్ణించి నడిచారు. ఓ నది అడ్డం వొచ్చిందాకా. అక్కన షోకైన పడవ, తెల్లటి రంగు, నిగనిగలాడే సీట్లు. పట్టు పరుపులు, పైన పందిరి. మహారాజులకైనా అట్లాంటి పడవలుంటాయా ? దాంటో ఆనందరావుని ఎక్కించి ఏజంటు తిరిగి వెళ్ళిపోయినాడు. ఆ పడవ ఆ నదిమధ్య ఓ ద్వీపంలో దించింది.

వొడ్డున అతనికోసం ఎదురుచూస్తో నుంచుని వున్నాడు దొరై కన్ను. చిరునవ్వుతో తన చేతిని జాచి వొడ్డుకి దించాడు. కాని ఏమీ మాట్లాడలేదు. వెనక్కి తిరిగి నడుస్తున్నాడు

ఆనంద్. అతనివెంట వెళ్ళాడు. దొరై కన్నులో చాలా మార్పు వుంది. అతని దృష్టి ఎక్కడో ప్రయత్నించి ఆనంద్‌ని తన మనస్సులోకి తీసుకున్నట్లుగా వుంది; ఆ ద్వీపం ఒకప్పుడు ఒక పెద్ద అడవి ఐవుండాలి. ఆ పెద్ద పురాతన వృక్షాల్ని అట్లానే వుంచి, కింద భూమినంతా శుభ్రం చేశారు. కిందపడ్డ ఆకుల్ని కూడా ఏరుతో పనిమనుషులు ఎండనీడల్లో తిరుగుతో కనపడుతున్నారు. ప్రతి మూలనించీ, చెట్ల సందుల్లోంచీ అన్నివేపులా నది కనపడుతోంది. పాయలు పాయలుగా ద్వీపంలోకి కోసుకుని వొస్తోంది. నీళ్ళు వెనకాలికివెళ్ళిన స్థలాల్లో కొన్నిచోట్ల అద్దంమల్లే ఒండ్రుమట్టి మెరుస్తోంది. కొన్నిచోట్ల పచ్చని ఇసిక. ఆ నది కావేరి ఐవుంటుందనుకుంటున్నాడు ఆనంద్. చెట్లపైన కోతులు, పెద్ద పెద్ద ఉడతలు, పక్షులు, కోలాహలం చేస్తున్నాయి. కొన్ని చెట్లని మనుషులు నాటినట్టున్నారు. మంచిగంధం, టేకు, మర్రి, తురాయి, నిద్రగన్నేరు చెట్లని గుర్తుపట్టాడు ఆనంద్. మధ్య మధ్య చిన్న చిన్న పూలతోటలు వేశారు. సంపంగి, తీగసంపంగి, మాలతి, మధుమాలతి, మాధవీలతలు, గుత్తులు గుత్తులుగా పూలు వేళ్ళాడుతున్నాయి.

నదికి కొంచెం దూరంగా నది కనపడుతో పెద్ద దేవదారు వృక్షాల ముందు వున్న ఒక వింత కాటేజి దగ్గరికి వెళ్ళారు. అదంతా జపాను పరజాలలో అలంకరించారు. తలుపులూ, గోడలూ లేవు. కొబ్బరాకుతో, రెల్లుతో, పల్చని రంగుల కాయితాలతో, పూల అద్దకపు బట్టలతో, చిన్న చిన్న చిత్రపటాలతో తయారుచేశారు. అంతా వెదురు పేము సామాను. కింద గచ్చు. దానిమీద చాలా అందమైన డిజైన్లువున్న మెత్తని రెల్లు చాపలు. బైటనించి కాంతి, చెట్ల ఆకుపచ్చలోంచి, నది నీళ్ళమీది మెరుపులోంచి, ఆ రంగు కాయితాలలోంచి అంద అందాలుగా మృదువుగా పడుతోంది. లోపల మూడుగదులకన్న ఎక్కువ లేవు. కాని పరజాలు లాగి ఎక్కడిక్కడ గదులు కల్పించుకోవచ్చు. లోపల గ్రామఫోను, వీణలు, సితార వున్నాయి.

వెళ్ళగానే దూరంనించి ట్రేలతో టీ, కేకులు, రసగుల్లాలు, వేయించిన అటుకులు, తడి వడియాలూ, అప్పడాలు తెచ్చారు నౌకర్లు. అవతల గదిలో పెద్ద లైబ్రరీ కనబడుతోంది. ఇతను వొక్కడూ ఇక్కడ - ఇంత అందంలో. అన్ని దిక్కులనించి గాలుల పువ్వుల పరిమళాలలో ఆ ఇంటినిండా ఆడుకుంటున్నాయి చిన్న చిన్న చప్పుళ్ళు చేసుకుంటో.

ఆనందరావుకి నిశ్చయమయింది. తన పుస్తకం సంగతి దొరై కన్నుకి ఏమీ జ్ఞాపకం వుండి వుండదని. అడవిలో ఇట్లా వొంటరిగా నివశించే అతన్ని ఎట్లా అడగడం ? అతనికీ ప్రపంచానికీ సంబంధం వున్నట్టు లేదు. ఆ ప్రదేశం అందం, వొంటరితనం, ఏదో వాతావరణం ఆనందరావునించి మాటలు లాగేశాయి. దొరై కన్ను మాట్లాడడేం పోనీ? మూగిఐనాడా, ఋషి ఐనాడా, పిచ్చా?

"చాలా అందంగావుంది ఇక్కడ. ఇది ఈ పాత భూలోకమే అనిపించడం లేదు" అన్నాడు ప్రయత్నించి ఆనందరావు.

అప్పుడు తట్టింది ఆనందరావుకి. దొరైకన్ను చచ్చిపోయినాడు. తానూ చచ్చిపోయినాడు. ఇది ఇంకో లోకం. కాక తను చచ్చి ఈ కల కంటున్నాడు. దొరై కన్ను ఇంకా మాట్టాడలేదు. మాటలు మరిచిపోయి జ్ఞాపకం తెచ్చుకుంటున్నట్టున్నాడు.

"ఎట్లా వుంది ఆ పాతభూలోకం ?" అన్నాడు.

"ఎన్నాళ్ళయింది నువ్విక్కడికి వొచ్చి ?"

"ఇక్కడ కాలం లేదు."

అవును కాలెండరుగాని, గడియారం గాని ఏమీ లేవు అక్కడ. ఆకాశం కేసి చూశాడు. సూర్యుడు వున్నాడు. కదిలినట్టు కూడా వున్నాడు.

మెల్లిగా పరజాల్ని వొత్తిగించుకొని ఒకామెవొచ్చి కూచుంది వాళ్ల వంక చూస్తో, పెదిమలమీది ఆహ్వానపు చిరునవ్వుతో. ఆమె వొచ్చినట్టు గుర్తించనేలేదు దొరై కన్ను.

"నాలుగైదేళ్ళు ఐవుంటుంది."

"నీకు టపా రాదా ఇక్కడికి ?"

"రాదు."

"మరి నా ఉత్తరం ఎట్లా చేరింది ?"

"చేరలేదు"

"మరి నీ ఏజెంటు....."

"చెబుతాలే"

"భూలోకంలో ఏం మార్పులు జరిగాయో నీకు తెలీదా ? న్యూస్ పేపర్లు రావా ?"

"రావు."

"బ్రిటీషువారు వెళ్ళిపోయారనీ, దేశానికి స్వతంత్రం వొచ్చిందనీ నీకు తెలీదా ?"

"తెలీదు."

అని ఆమెకేసి చూశాడు అంతే.

"ఇంకేం తెలుసుకోవాలని లేదా ?"

"లేదు. మాకెందు కవన్నీ ఇక్కడ ?"

"ఎక్కడ ఇది ?"

ఆమె ఫక్కున నవ్వింది.

"ఎందుకదంతా ?"

"నీకు అక్కర్లేదులే. మరి నన్ను ఎప్పుడు పంపుతావు ?"

"ఎక్కడికి ?"

"మా వూరికి."

చిరునవ్వు నవ్వాడు దొరై కన్ను.

"ఎందుకు వెళ్ళడం ?"

"ఎందుకేమిటి ? వెళ్ళక ?"

"ఉంటావనుకున్నాను."

"వెళ్ళాడానికి వీల్లేదు. ఇక్కడికి వచ్చినవాళ్ళకి తిరుగు ప్రయాణం లేదు" అంది నవ్వుతో ఆమె.

అతనిగుండె ఓ నిమిషం ఆగింది.

"దొరై, నిజంచెప్పు, నాతో వేళాకోళం ఆడకు."

"వుండు. అంత తొందరా ? ఇక్కడేం బాగాలేదా ?"

"వుందిలే కాని....."

"అదంతా తరువాత, రా పోదాం."

ముగ్గురూ బైటికి వెళ్ళి అట్లా అట్లా తిరిగారు. ఇంత అందంలోంచి ఎవరు మాత్రం ఎట్లా వెడతారు ? ఇక్కడ, ఈ లోకంలో ముసలితనం, కష్టం, దిగులు, చీదర ఏమీ లేనట్టున్నాయి. దొరై కన్ను వయసులో ఎదగటం మానేసినట్టు కనపడ్డది ఆనందరావుకి.

చల్లని గాలిలో, అడివిపక్షుల రుతాల్లో. అనేక పరిమళాల రంగుల పుష్పవనాల్లో, చెట్లమధ్యనించి కనపడే నది, పై కొమ్మల్లోంచి కనపడే ఆకాశం నీలం యెంత తాగినా కళ్ళకు తనివి తీరలేదు.

ఇంటికి వచ్చి భోజనం చేశారు. కారంలేదు వంటలో, పులుపు లేదు. అన్నీ కమ్మగా, తియ్యగా వున్నాయి చాలావరకు పళ్ళూ, పళ్ళరసాలూ,

భోజనమయ్యాక కొంచెంసేపు ఇంటిముందున్న పొగడచెట్లు కింద కుర్చీలలో కూచున్నారు.

"కొంచెంసేపు నిద్రపో, చదువుకో"

అని పుస్తకాలు పడేసి వెళ్ళిపోయినారు వాళ్ళు.

ఎప్పుడు నిద్రపట్టిందో !

నిద్రలో సంగీతం వినిపించింది. మధురమైన కలలతో కలిసి. ఎవరో కిన్నెరలు పాడుతున్నారు. అందమైన స్వప్న వుద్యానవనాల్లో తానెరిగిన కంఠాలు అవి. ఎప్పుడో ఏ జన్మలోనో ఎరిగినవి. సగం మెళుకువ వచ్చింది గాని, అతనికి కళ్ళు తెరవాలనిపించలేదు. అతని వూళ్ళో అతని గదిలోనే కల కంటున్నాననుకున్నాడు.

ఆ కల కంటోనే మళ్ళీ నిద్రపోయినట్టున్నాడు. కళ్ళు తెరచేప్పటికి మధ్యాహ్నం దాటింది. అతని మొహంమీది ఎండపడుతోంది. ఆకుల సందుల్లోంచి ఎదురుగా వాళ్ళిద్దరూ టీ తాగుతున్నారు.

"లేచావా ? రా"

ఎంత నిశ్శబ్దం ! నౌకర్లు మాట్లాడరు, చాలావరకు కనపడరు.

మెల్లిగా జ్ఞాపకం తెచ్చుకున్నాడు. తానిక్కడకు వొచ్చిన సంగతి ! హల్వాతిని టీ తాగుతో.

"మరి నా పుస్తకం ఎక్కడ వుంది ?" అన్నాడు.

"నీ పుస్తకమా ? ఏమయిందో నాకు గుర్తా !" అన్నాడు దొరై కన్ను పరధ్యానంగా.

ఆమె నవ్వింది.

"మరి నన్నెందుకు రమ్మన్నావు ఇక్కడికి ?"

"నిన్ను చూడాలని, నువ్వు నన్ను చూడాలని, ఈమెని నువ్వు చూడాలని. మేమిద్దరం నిన్ను చూడాలని."

"నన్ను చూడాలనా? నన్నెందుకు ?"

"నువ్వీ లోకంలో అనామకుడవి కావు"

"నేను జీవించే వున్నానా ? ఎక్కడ ?"

"కవులు ఎక్కడ జీవిస్తారో అక్కడ ?"

"ఎక్కడ ?"

"ప్రేమికుల హృదయాల్లో !"

"అంటే ఆ కవి కవిత్వాన్ని ప్రేమించే హృదయాల్లో" అంది ఆమె.

"నా కవిత్వం ఎవరికి తెలుసు ?"

"ఈ లోకంలో నిన్నెరుగుదురు. అందుకనే ఇక్కడికి వొచ్చావు. యెవరు పిలిచిందీ లేదు"

"ఎందుకు వొస్తాను నేనిక్కడికి ?"

"ప్రేమపిలుపు వల్ల"

"నా పనులన్నీ చెరుపుకుని"

"ఏం పని నీకు ?"

"ఏ పనీ చెయ్యకుండానే కుటుంబం జరుగుతోందా ?"

"ఆ భారం వహిస్తారులే"

"ఎవరు ?"

"ఈ లోకంలో వాళ్ళు"

"పోనీ నా పుస్తకం సంగతేమిటి ?"

"ఆ పుస్తకం నీకెందుకు ఇప్పుడు ?"

ఆమె నవ్వింది. ఎంత అందం ఆ నవ్వు !

చెప్పాడు కథ, పుస్తకం అచ్చు వేయిస్తానన్నారని.

"నాలుగువేల కాపీలిస్తాడా నీకు ? ఎన్నేళ్ళు అమ్ముతావు అవి ?"

"వందేళ్ళు, ఎవడు కొంటాడు ?"

"మరి యెందుకు అచ్చువెయ్యడం ?"

"ఏమిటో ! సరదా."

"మళ్ళా రాసుకో ఆ గీతాలు ?"

"చాలా సులభం !" అన్నాడు ఆనందరావు వెక్కిరింపుగా.

"అయినా ఆ పుస్తకం ఎంత ఖరీదు పెడతావేమిటి ?"

"ఏమో ఇప్పుడేం తెలుస్తుంది"

"రెండు రూపాయలనుకో"

"అబ్బో ! అంతే ?"

"ఆ ప్రకారం అవన్నీ అమ్ముడుపోతే ఎనిమిదివేల రూపాలయు నేనిస్తాలే"

"ఎందుకు ? పనిలేక - డబ్బుకోసమా అచ్చువేసుకుంటోంది ?"

"బీదవాడినంటివిగా ?"

"అవునులే. ఆ కాపీలు అమ్ముడుపోయి డబ్బు వొచ్చినప్పుడుగా ! సరదాకి !"

దొరైకన్ను లోపలికివెళ్ళి ఓ పుస్తకం కలం తీసుకొచ్చాడు.

"పుస్తకాల ఖరీదు పదివేల రూపాయలు. సరదా ఖరీదు పదివేల రూపాయలు. ఇంద చెక్కు" అని ఇరవై వేల రూపాలయకి రాసి ఇచ్చాడు. ఆనందరావుకి ఏం అనాలో, చెయ్యాలో తెలీలేదు.

"ఈ గొడవంతా యెందుకు ? నా పుస్తకం యెక్కడ వుంటుందో చెప్పరాదూ ?"

"పోయింది"

కవి పాపం ! ఇవరై వేల రూపాలయంటే తనకి గొప్ప అదృష్టం. కాని యెన్ని రూపాయలిస్తేనేం? తన చిన్ననాటి కవిత్వం. పైగా ఈ డబ్బు ఏ మొహం పెట్టుకుని తీసుకుంటాడు తాను ?

"ఈ లోకంలో చెక్కులు వున్నాయన్నమాట" అన్నాడు.

'ఉన్నాయి. కాని ఆ లోకంలోకి వెడితేనేగాని మారవు' అని నవ్వింది ఆమె.

టీ కాగానే 'స్నానం చేద్దామా ?' అని లేచాడు దొరై కన్ను.

"ఈ చెక్కు నీ దగ్గిరే వుంచు" అని ఇచ్చేశాడు ఆనంద్.

ముగ్గురూ నది దగ్గిరికి వెళ్ళారు. అస్తమించే సూర్యుడు మెరిసే తెల్లని ఇసికకింది రేవు దగ్గిరికి నదిని లోపలికి చెట్ల మధ్యకి తవ్వి ఒక కోనేరు ఏర్పరిచారు. దానిచుట్టూ చలవరాతి మెట్లు.

రెండు రోజులు గడిచాయి ఇట్లా. మూడోరోజున వెడతానన్నాడు అతను.

"రేపు వెడుదువుగానలే" అన్నారు వాళ్ళు. అతనికి వెళ్ళిపోవాలని గట్టిగా వుంది. వారిద్దరిలో వాళ్లిద్దరూ. ఎంతైనా తను వేరు. పైగా అంత శాంతం, అందం, భరించలేకండా ఉన్నాడు.

మళ్ళీ పుటకలు వుంటే, ఆ లోకపు చీదరలేనితనాన్ని అందాన్ని భరించలేకనే మళ్ళీ పుట్టాలని కోరుకుని ఈ లోకంలోకి వొస్తారేమో జీవులు!

ఆ రాత్రి దొరై కన్ను అడిగాడు ఆనందరావుని -

"పుస్తకం పోతేపోయిందిలే, నీ కవిత్వం వినిపించు" అని.

"మరిచిపోయినాను"

"జ్ఞాపకం వున్నంతవరకు"

అక్కడక్కడ కొన్ని పాదాలు వినిపించాడు.

"ఇన్ని సంగీత వాయిద్యాలున్నాయి. ఆమె పాడరా ?" అన్నాడు.

"ఎబ్బే ! ఏమిటో వున్నాయి. అవి ఉపయోగించడం యెవరికీ చాత కాదు."

"ఆమె పాడరా పోనీ ?"

"పాడతారు."

ఆమె తంబుర శృతి చేసుకుని పాడింది పూర్వకాలపు కీర్తనలూ, జావళీలూ....తాను మొదటి రోజున కలలో విన్న సంగీతమే. కాని ఆమె కంఠం ఇంకా పూర్వపు స్మృతుల్ని రేపుతోంది. ఆమె రెండు, మూడు శ్లోకాలు పాడింది. తరవాత కృష్ణశాస్త్రిగారి....

"అన్వేషణ" తరవాత "నీ పేరె నారాజు, జపమన్న అపవాదు" అని పాడింది.

తరవాత ఇంకెవరిదో కొత్త కవిత్వపు కీర్తన పాడింది. "ఆమె పాటలు సంధ్య నీడలు" అని.

ఎవరిదబ్బా ఆ కీర్తన చాలా మధురంగా వుంది ! ఆమె కళ్ళవెంబడి నీళ్ళు చెక్కిళ్ళమీదికి కారుతున్నాయి. కరిగిపోయినాడు కవి ఆమె పాటకే తగును ఆ గీతం -

'ఆ రాగాల వూపులో ఊగి ఊగి,

ఆమె స్వరాల కూర్పులో, ఆగి ఆగి.'

అని వినేప్పటికి ఒక కేకవేశాడు. అది అతని గీతమే. పూర్వం కళ్యాణి పాట విని అతను రాసిన గీతం. దాన్ని కీర్తన కిందచేసి పాడుతోంది.

ఆ కంఠం ! ఈమే ఆ కళ్యాణి. తన స్వప్నాల సుందరి.

ఆమె పాటనీ, అతని జ్ఞప్తినీ చాలా యెన్‌జాయ్ చేస్తున్నాడు దొరై కన్ను.

పాట కాగానే -

"కళ్యాణి ! కళ్యాణి !" అన్నాడు ఆనందరావు. తరవాత "నా గీతం" అన్నాడు.

పారేసిన తన గీతాలకి, యెక్కడా యెవడూ వినీ గట్టిగా మెచ్చుకోని తన గీతాలకి ఇరవై వేల రూపాయలు చెక్కు రావడంతోటే, ఆనాటినించీ, తన గీతాలమీద అభిమానం ఎక్కువయింది కవికి. ఆమె పాడింతరవాత ఒక్కొక్క గీతమే ఇరవై వేల రూపాలయకన్న విలువ గలది అనిపిస్తోంది.

ఆనందరావు ఆమెని కావిలించకునేవాడే, అది వాళ్ళిద్దరూ వొప్పుకోరనిగాని, చేతులు నమస్కారం మల్లె ముడుచుకుని, గొప్పఎడ్మిరేషన్‌తో మట్టాడకండా కూచున్నాడు.

"కళ్యాణి - నా కలలోని గాయకురాలు. నా మిత్రుడి భార్య అని తెలీదు నాకు" అన్నాడు. అనగానే జ్ఞాపకం వొచ్చింది. కళ్యాణి ధనవంతుడైన చెట్టియారుతో లేచిపోయిందని. దొరై కన్ను చెట్టియార్ కాదే! ఇద్దరి మొహాలవంకా చూశాడు, ప్రశ్నార్థకంగా. కాని ఇది భూలోకం కాదు. చచ్చిపోయి కలిశారు ఈ లోకంలో వీళ్ళిద్దరూ.

దొరై కన్ను ఆనందరావుని తీసుకుని అడివిలో షికారు తిరుగుతున్నాడు. ఆ నిశ్శబ్దంలో చెప్పాడు తన కథ:

దొరై కన్ను భార్య చిన్నప్పుడే చచ్చిపోయింది. తనది చాలా పెద్ద ఆస్తి. పెద్ద వర్తకం. ఆనందరావు మల్లేనే కళ్యాణి పాట విని ఆమెని కలుసుకున్నాడు. మోహించాడు. పెళ్ళి చేసుకుంటానన్నాడు. కాని ఆమె భర్త యెక్కడో ఇంకా బతికివున్నాడట. అతనినించి పారిపోయివొచ్చి మద్రాసులో దాక్కుని, ఏమీ చేతగాక, రేడియోవారి ధర్మంమీది బతుకుతోంది. పెళ్ళి కాకండా పురుషుడితో సంబంధం చాలా అసహ్యం, భయం ఆమెకి. ఆమెని అనేక విధాల - పాట కచేరీలు, సినీమా కంపెనీలు, ఆస్తి, ధనం, ఇన్ని ఆశలు పెట్టాడు అతను. కాని అవన్నీ ఇదివరకే చాలామంది ఆఫర్ చేశారంది. అతనికి వెర్రెక్కింది. మిత్రుడికింద ఆమెని చూస్తో ఉండనీమన్నాడు. కాని అతనినించి డబ్బు తీసుకోదు. ఏ

ప్రెజెంట్స్ తీసుకోదు. ఎప్పుడన్నా అతని ఇంటో టీ తాగేది. కాని అతన్ని చాలా అనుమానంగా చూస్తోంది. ఎవడో తను చాలా దుర్మార్గుడని ఆమెకి చెపుతున్నాడని అతనికి తెలుసు.

ఒక రాత్రి ఆకస్మాత్తుగా తన యింటికి చాలా పెర్‌టర్బ్ (గ్రావతీబతీవి) ఐ వొచ్చింది. తనని తీసుకోమంది ఏ షరతులూ లేకండానే. ఆమె వెనకనే ఒక అతను వొచ్చాడు. రేడియో కారులో. తోట గేటుదగ్గిరే కలుసుకున్నాడు అతన్ని దొరైకన్ను. అతను భద్రయ్యట - కళ్యాణి అవసరంగా తనకి కావాలన్నాడు, యేదో రేడియో ప్రోగ్రాం సంగతి మాట్లాడానికి. 'ఇంక రేడియోలకిరాదు ఆమె' అన్నాడు దొరై కన్ను. ఆమెతో మాట్లాడాలన్నాడు తను, తను లోపలికి వెళ్ళి కళ్యాణితో చెప్పేటప్పటికి, "ఇక్కడికీ వొచ్చాడా ? యెట్లా తెలిసింది ?" అని వొణికిపోయింది. తనమీద సాడీలు చెపుతున్నవాడు భద్రయ్యేనని తెలిసింది. ఆ భద్రయ్య మూలనే ఆమె తన పాలబడ్డది, అని తెలుసుకునేప్పటికి మొదటిదానికి ఆ భద్రయ్యని తన్నాలనీ, రెండోదానికి బహుకరించాలనీ, రెండూ ఒకసారే అనిపించాయి. ఇంతలో అతనే ప్రవేశించే దూకుడుగా 'కళ్యాణీ' అంటున్నాడు. 'బైటికిపో' అన్నాడు దొరైకన్ను. దొరై కన్నుని తోసుకుని అతను..... ఒక్కటి ఇచ్చుకున్నాడు. అతనికి-కింద పడిపోయినాడు భద్రయ్య. బూట్సు కాలుతో తన్నాడు. అతను పోగానే కళ్యాణి అతన్ని వేడుకుంది; మనిషి అనేవాడు కనపడనిచోటుకి, ఎవరికీ తెలీనిచోటుకి తనని తీసుకుని పొమ్మని. భర్త భయం కూడా వుంది ఆమెకి.

ఆ నదిమధ్య ఈ అడివి ద్వీపాన్ని కొని దాన్నిట్లా బాగుచేయించి ఆమెతో వొచ్చేశాడు. అవతల గట్టున ఒక ఏజెంటు తనకి అవసరమైన సామాన్లుకొని పంపేందుకు, మద్రాసులో ఒక ఏజెంటు తనకి అవసరమైన డబ్బు పంపేందుకు, మిగిలినడబ్బు ధర్మాలకి వినియోగించేందుకు. ఆ ఏజెంటుకీ ఈ ఏజెంటుకీ మధ్య ఫోను. దాంటోనే చెప్పారు అతనికి, ఆనందరావు చూడాలంటున్నాడని. దొరై కన్ను యెక్కడ ఉన్నదీ ఆ ఏజంట్లకీ ఇద్దరికీ తప్ప ఇంకెవరికీ తెలీదు. వాళ్ళిద్దరూ అక్కడ కాపరం ఏర్పరచుకున్న తరవాత ఆనందరావే మొదటివాడు ఆ ద్వీపంలో కాలుపెట్టడానికి అని తన వృత్తాంతం చెప్పాడు ఆనందరావుకి. తరవాత చాలాసేపు మౌనంగా నడిచారు, చివరికి ఇంటివేపు.

కళ్యాణి తంబురని అట్లానే ముందు పెట్టుకుని కూచుని వుంది. గర్భగుళ్ళో అలంకరించిన దేవతా విగ్రహం మల్లే. ఆమె కట్టుకున్న నీలం అంచు సేలం పట్టుచీర పమిట గాలిలో చిన్నగా వూగుతో ఆమెను తాకే ఆనందాన్ని అనుభవిస్తున్నట్టుంది. ఆమె పాదాల్ని కప్పి కుచ్చెళ్ళు వాటిల్లో అవి నవ్వుకుంటున్నాయి. కబుర్లు చెప్పుకుంటో, చుట్టావున్న ఆ స్వర్గ రామణీయంలో స్వప్న స్వర్గాల్ని నిర్మించుకుంటున్నాయి ఆమె కళ్ళు అనిపించింది ఆనందరావుకి. ఆమెని చూస్తో కొంచెంసేపు నిలబడ్డాడు దొరై కన్ను. వాళ్ళని చూసి ఆమె కదిలింది సోమరిగా.

దీపాల కాంతికింద కూచున్న ఆమెనించి ప్రయత్నంగా కళ్ళు తిప్పుకుని. ఆనందరావుకేసి చూశాడు దొరై కన్ను.

"ఏమిటి, అట్లా ఉన్నావు ?"

"ఏం పని చేశావని ?"

"నిజమే !" అని బిగ్గిరగా నవ్వాడు. పెద్ద ఆశ్చర్యం ఆ నవ్వులో. "నేనేదో చాలా ఘోరమైనపనో బుద్ధితక్కువైన పనో చేశాననే !" అన్నాడు వెంటనే.

"అవును నువ్వు ఇక్కడికి రాకండా అక్కడే వుంటే యుద్ధ కాలంలో కోటీశ్వరుడి వయ్యేవాడివి. తెలుసునా ? జైలుకి కూడా వెళ్ళావు కాదూ, మధ్యలో చదువు మాని ? ఇంకేం ? నిస్సందేహంగా మంత్రివయ్యేవాడివి. ప్రధానివి కూడా అయ్యేవాడివి."

"మా నాన్నగారు గవర్నరు దగ్గిర ఎగ్జిక్యూటివ్ కౌన్సిలర్ అప్పుడే అంత ఆస్తిని సంపాయించగలిగారు. ఆయన ఎంత సుఖపడ్డాడో నే నెరుగుదును."

"ఇంకేం. ఎరిగేన ఈ పనిచేశావు ? ఏం బతుకు ఇది ? ఈమెకి మాత్రం ఆ సంగీతంలో ఈ పాటికి ఎంత కీర్తి ! ఎంత ధనం ! ఎంత ఔన్నత్యం! సినీమాల్లోనే నటించి వుంటేనా !"

"నటిస్తే ?"

"ఏం బతుకు ఇది ? ఎవరికి ఉపయోగం ? ఎవరు చూడను ? ఎవరు మెచ్చను ?"

"నువ్వా."

"నేనా !"

"అవును నువ్వే. ఎవరూ ఇంతవరకు కాలు పెట్టని ఈ ద్వీపంలోకి నిన్ను ఆతురతతో ఆహ్వానించామంటే, నిన్ను ప్రజలనించి యెంత వేరుగా భావించి వుంటామో ఆలోచించు."

"నేనేం వేరు ?" అని దొర్లై కన్ను మాటల్ని తుడిచివేసి తన ఆలోచనా ధోరణిలోనే కొట్టుకుపోయినాడు ఆనందరావు.

అట్లానే గొప్ప క్షణాలు జీవితంలో తటస్థించినప్పుడు, గొప్ప కాంతికి కళ్ళు తెరిచే గడపమీద మనిషినుంచునే ఆపర్చ్యూనిటీ (opportunity) కలిగినప్పుడు, ఇదివరకు బతికిన ఏళ్ళబలుపు కళ్ళని మూసేస్తుంది. జీవితచక్రం సాగే పాతగాళ్ళు, చక్రాల్ని వొదిలి కదలనీవు. ఎగరనీవు, పెద్దపాపాలు నయం, మామూలు సగం నిద్ర బతుకుతున్న, డబ్బు, మర్యాద, సంసారం, విలవలసారం లాగేనే, మెదడుమీద పాచి అట్టల్ని కప్పే దినదిన మామూలు చర్యలకన్న.

"ఏం వేరుగా భావించారు? ఏమీ నీతినియమాలు లేని అమర్యాదస్తుణ్ణనా? లేక ఏమీ అర్థకాక, ఐశ్వర్యం చూసి కళ్ళు భ్రమిసే తేలిక మనిషినా?"

మనుషుల కళ్ళల్లో తన కవిత్వపు రోజుల చులకదనాన్ని మరిపించి, తాను ఒక ఘరానా కుటుంబీకుణ్ణని మనుషుల్ని ఇంప్రెస్ చేసేందుకు అతను చేసిన పరిహారం పలికింది.

అన్నేళ్ళ ఘన ప్రయత్నమూ, ఇంకా అంటున్నాడు.

"మీ జీవితాలు మీకే సిగ్గు కాకపోతే వొంటరిగా పారిపోయి వొచ్చి యీ మూల ఎందుకు దాక్కుంటారు ?"

ఆ మాటతో దొరై కన్నూ, కళ్యాణీ ఆశ్చర్యమే కాదు, సిగ్గుపడి ఒకళ్ళ మొహాలు ఒకళ్ళు చూసి తెల్లపోయినారు. ఇంక తలలెత్తి చూసుకోలేక, వొంచేశారు ముఖాల్ని. తన మాటలు బాగా పనిచేసి, వాళ్ళకి బుద్ధి చెపుతున్నాననిపించింది కవికి.

"నువ్వే మంత్రివైతే నా బోటివాళ్ళకి యెంతమందికి ఉపయోగపడేవాడివి ! యెంత హెూదా ! బతికినందుకు యెంత ప్రయోజనం ! ఎన్ని కొత్త సంస్కారాలు తీసుకు వొచ్చేవాడివి !"

"నా వంటివాడు అట్లాంటి గొప్ప కార్యాలు చేస్తాడని యెందుకనుకుంటావు ?"

"పోనీ, నావంటివాడి సలహావల్ల, విపరీతమైన ధరలు, లంచగొండితనం, ఈ కార్మికులు ఇట్లా హక్కులకోసం అల్లరి చెయ్యడం - ఇవన్నీ...."

"మీరేనా ఆ కవిత్వం రాసింది ?" అని ఆయాసడుతున్నట్టు అడిగింది ఆమె.

"ఏ కవిత్వం ?"

దొరైకన్ను అందుకున్నాడు !

"ఆమె పాటవిని, ఆమె గాన మాధ్యుర్యానికి దేవతలు సువర్ణ పుష్పవర్షం కురిపించ వొచ్చునని, ఏ లోకాధిపతి ఐనా, తన కిరీటాన్ని ఆమె పాదాలముందు అర్పించవొచ్చని."

"అదా ? అది కవిత్వం, చిన్నతనంలో రాసింది. అది అలంకారం. తెలిసిందా ?"

"అవును, తెలిసింది.... మరి నువ్వు వెడతానంటున్నావుగా, రేపు పొద్దున్న వెళ్ళు."

"ఊఁ."

మర్నాడు తెల్లారకట్టే లేపాడు దొరై కన్ను. ఉషాకాంతులు తూర్పు నది ఎరుపులో ఏకమైనాయి. కొత్తగా ఆనాటికి విచ్చుకున్న జాజి, గోరింట, నారింజ పూల పరిమళాల్లో 'టీ' తీసుకున్నారు. అప్పటికి ఆనందరావు ఆత్మ కొంచెం మేలుకుంటోంది.

"నేను కఠినంగా మాట్లాడానా దొరై, నిన్నరాత్రి ! నేను చాలా నిష్కపటుణ్ణి. అనుకున్నది అనేస్తాను. మిమ్మల్ని అఫెండ్ చేశానేమో !"

"లేదు."

"అట్లా మాట్లాడడం తప్పంటావా ?"

"ఎబ్బే ? ఏం కాదు."

"నువ్వేదో బాగాలేవు."

"ఊఁ."

"మరి చెప్పవా ? నా వల్లనేనా?"

"నీకు మల్లే నేను నిష్కపటిని కాను."

"ఆ మాటంటే నే నొప్పుకోను. నా ఉద్దేశ్యం నాకేమనిపించిందో నేను చెప్పాను కదా ఏ ఆలోచనా లేకండా -"

"అట్లా మాట్లాడినందుకు నీ అభేదత్వానికి చాలా మెచ్చుకుంటున్నాను. స్నేహం అట్లానే వుండాలి."

"పోనీ. నా మాటల్లో ఏం తప్పు వుందో చెప్పు పోనీ ?"

"తప్పేంలేదు."

"మరి...."

"దృక్పధాల భేదం."

"నీ దృక్పథం ఏమిటి ?"

"ఇదే. అని తోట కేసీ, ఆకాశం కేసీ చూశాడు.

"నాదీ ?"

"అదీ" అని నది అవతల వొడ్డుకేసి చూశాడు.

"అవును. అవును." అని నవ్వాడు ఆనందరావు.

గుంపులు గుంపులుగా పక్షులు ఎగురుతున్నాయి. సూర్యుడి మొదటి యెండ కాటేజి చూర్లమీద పడుతోంది. చెట్ల నీడల్లోంచి, వాళ్ళు వెడుతో వుంటే ఆ అడివి అతనికోసం దిగులు పడుతోందనిపించింది. వెళ్ళేప్పుడు తడుతోంది, ఆ ప్రదేశపు అపార సౌందర్యం; చచ్చిపోయేవాడికి మామూలు పాతలోకం ఎంత అందమో విషాదంగా కనపడ్డట్టు. తన మిత్రులకి తన మీద ఎంత స్వార్థంలేని ప్రేమో ! అతన్ని సాగనంపి దొరై కన్ను వెనక్కి తిరిగి చూడకుండా చెట్లలోకి చూస్తో వెళ్ళిపోయినాడు. పడవలో అంతా వెనక్కి వెనక్కి తిరిగి చూస్తోనే వున్నాడు. ఆనందరావుకి అతనికి తెలీకండానే లోపల అనిపిస్తోంది ఏదో గొప్ప అదృష్టాన్ని పోగొట్టుకున్నానని.

ఏజెంటు అతనికి వాళ్ళవూరికి తెల్లటిక్కెట్టుకొని, రైలెక్కించింతరవాత తెలిసింది, మనుషులూ, రైలెక్కే ఆదుర్దాలూ, రైలు ఉద్యోగస్తుల మొహాలూ, పొగ, దుమ్మూ, ఈగలూ, కుటుంబాలూ, పిల్లల ఏడుపులూ వినేప్పటికి - ఏమైపోయినాడో అతను ! స్వర్గంనించి తోసేస్తే కిందపడ్డ నహుషుడిమల్లే ఐనాడు. ఏం తోచలేదు. వాళ్ళిద్దర్నీ తలుచుకున్నాడు. ఈ మనుషులతో పోల్చిచూస్తే వాళ్ళల్లో దేవతల వర్చస్సు తోచింది. అతని కళ్ళముందు వాళ్ళ మొహాలు, వాళ్ళ స్తిమితం, వాళ్ళ ప్రేమ, వాళ్ళచుట్టూ కళావాతావరణం.

తాను ఇంటికి పోతున్నాడు. తనతోటి వర్తకాలూ, బేరాలూ, కొన్ని ఏళ్ళు ఎక్కడికో ఇంకో లోకానికి వెళ్ళినట్టుంది అతని మనసు. ఎంత నష్టం? ఎన్ని బేరాలు పోయినాయో ! ఆ చెక్కునన్నా దాచుకున్నాడు కాదు తాను. ఇరవై వేలు ! తన జన్మకి !

టిక్కెట్టు కలెక్టరు వొచ్చాడు. టిక్కెట్టుకని చూస్తే జేబులో ఓ కవరు వుంది. దాంటో వుత్తరం.

ఆనంద్,

మేమిట్లా ఐపోయినామని దిగులు పడుతున్నావా ? ద్వేషిస్తున్నావా? మా ఈ స్థితికి నువ్వే కారణం, నీ కవిత్వమే కారణం, నేనసలు కళ్యాణిని కలుసుకోవడానికి. నీ పుస్తకం అచ్చువేయిస్తో నీమీది ప్రేమవల్ల నీ పద్యాల ప్రూఫులు నేను స్వయంగా దిద్దాను. కళ్యాణి గానం మీద నువ్వు రాసిన పద్యాలు విని, ఆమెని వెతికి పరిచయం చేసుకున్నాను. మా ఇద్దరం ఎటువంటి వాళ్ళమైతేనేంలే. మేం కలుసుకోవడం వల్ల మానవులకి సాధ్యం కాని ఆనందాన్నందుకున్నాం. కాలమంతా ఒక గొప్ప వెలుగై మమ్మల్ని మబ్బుల్నిమల్లే తనలో కరిగించేసుకుంది. నేను మంత్రినై, ఆమె తారయై, ఏదో ప్రపంచోద్ధరణ చేద్దామని అన్నావు. ఇప్పుడు ప్రపంచోద్ధరణ చేసే మంత్రులూ, తారలూ మావంటివారే మేమేం ప్రత్యేకం కాదు. అదృష్టం ఒక్కసారే పిలుస్తుంది ఏ మనిషికైనా. ఆ పిలుపును గుర్తించగలిగిన వాళు ళ ధన్యులు. మా అదృష్టం ఎటువంటిదో మేం గుర్తించగలగటం దేవతానుగ్రహం. అంతకన్న నీ కవితానుగ్రహం.

నీ పుస్తకం మా దగ్గిరే వుంది. ఆ గీతాలు ప్రపంచం అంగీకరించదు. వాటి కర్తకూడా వాటిని అంగీకరించకుండా డిజోన్ (disown) చేశాడు. కనక అవి మావి, వాటి విలువ మాకే తెలుసు. ఏ గొప్ప శుక్రుడో కొన్నాళ్ళు నీ జాతకానికన్నా పట్టి వుండాలి. పూర్వజన్మంలో కొద్ది కాలం నువ్వు రతీ సరస్వతీ పూజలన్నా చేసి వుండాలి; వెలిగింది నీ కలంలో అద్భుతశక్తి కొన్నాళ్ళు. గుర్తులేకండా వొదిలిపోయింది.

కళ్యాణి హృదయంలో నువ్వు ఎంత గొప్పగా వెలుగుతున్నావో, నీకు తెలిపే వీలునన్నా ఇచ్చావుకావు. కాని నిన్ను చూడగానే అంది ఆమె. నాతో "ఇతనుకాదు ఆ గీతాలు రాసింది" అని.

మమ్మల్ని కనుక్కోడానికి ప్రయత్నించకు. ప్రయత్నించి లాభం లేదు.

దీంటో పెట్టిన చెక్కులతో నీ గీతాల విలువని ఒక్కరవ్వ తీర్చుకుంటున్నాను. నేను చాలా ధనవంతుణ్ణి. ఆ డబ్బు తీసుకోవడానికి సంశయించకు. నా బాంకీ వాళ్ళకు ఫోను చేశాను. మార్చుకోడానికి ఇబ్బందేమీ వుండదు.

- దొరై కన్ను

యాభై వేల రూపాయలకి చెక్కు. గబగబ ఏడ్చాడు ఆనందరావు. ఆ చెక్కు చింప సాహసం లేక గుంజుకున్నాడు.

◆ ◆ ◆

*రచనాకాలం : **1949** నవంబరు,*

ప్రచురణ : (చలంకథల సంపుటి 1) దేశికవితామండలి ప్రచురణ, 1956